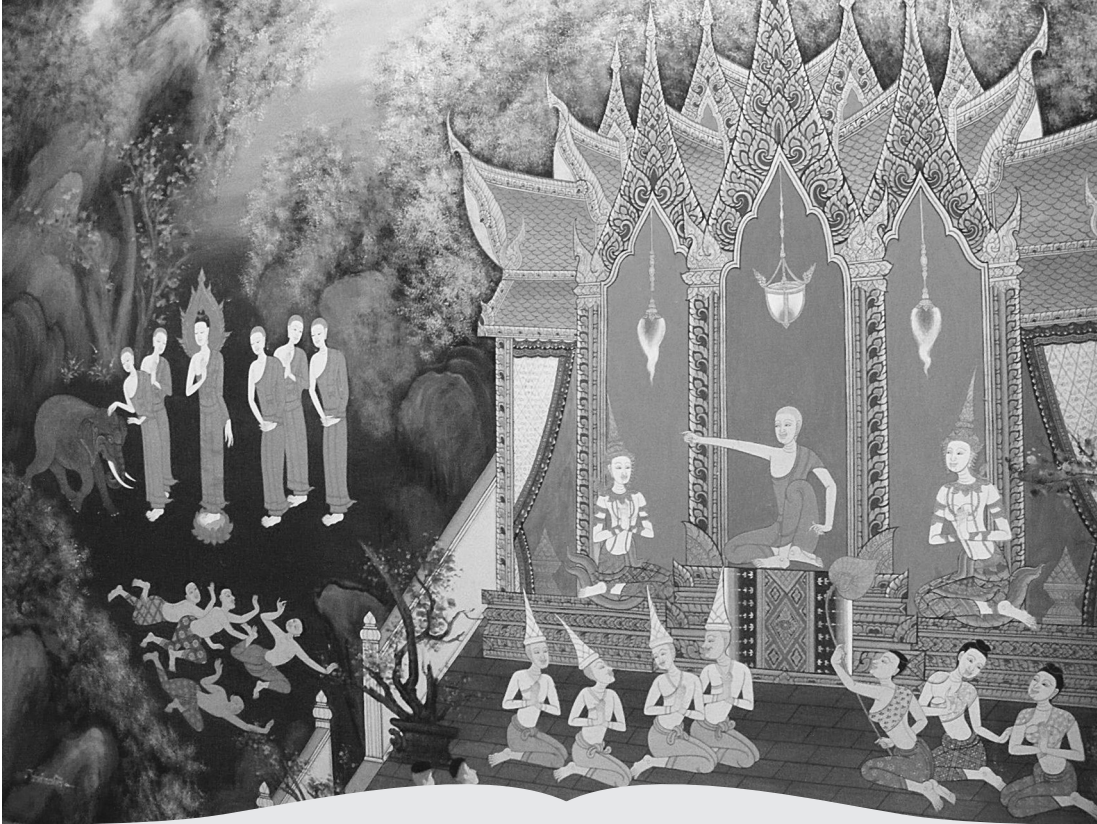

๑

พระเทวทัตเป็นโอรสของใคร

เมื่อครั้งเป็นเด็กเคยได้ยินคนเฒ่าคนแก่พูดสาปแช่งพวกขโมยที่
ตัดเศียรพระพุทธรูปตามวัดว่า “คนใจบาป ตายไปให้ตกนรกหมกไหม้
อยู่ใต้เถนเวททัต” ฟังแล้วก็ไม่เข้าใจว่าหมายถึงใคร

ครั้นเติบโตใหญ่ได้บวชเรียนพุทธประวัติ จึงทราบว่าเวททัตทำ
สังฆเภท ถูกแผ่นดินสูบตกนรกชั้นต่ำที่สุด ฉะนั้นใครที่ถูกแช่งให้ตกนรก
ต่ำกว่าเวททัตจึงเรียกว่าบาปหนัก แสดงว่าคนแต่ก่อนรู้จักเวททัตดี แต่
คนปัจจุบันอาจไม่ทราบเรื่องตลอด เพราะในพุทธประวัติกล่าวไว้ไม่ชัดเจน

เราทราบว่าวันที่พระสิทธัตถะประสูตินั้นมีบุคคล สัตว์ และพืชแร่
เกิดขึ้นมาพร้อมกันคือ

๑. พระสิทธัตถะ

๒. พระนางพิมพา

๓. พระอานนท์ (ข้อนี้ผิดเพราะพระอานนท์เกิดภายหลัง)

๔. นายฉันทะ

๕. อำมาตย์กาฬทายี

๖. ม้ากัณฐกะ

๗. ไม้มหาโพธิ์

๘. ขุมทอง ๔ ขุม มีชื่อว่า สังขนิธิ เอลนิธิ อุบลนิธิ และบุณฑริกนิธิ

ทั้ง ๘ อย่างนี้ถือเป็นสหชาติกับพระสิทธัตถะ (พระพุทธเจ้า)

อนึ่ง เพื่อความชัดเจน ขอเพิ่มเติมเรื่องสหชาติอีกครั้ง สหชาติ
ตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ตามความเห็นของอาจารย์ปุย แสงฉาย คิดว่า
ไม่ถูกต้อง ความจริงน่าจะเป็นตามที่กล่าวไว้ในอรรถกถา อังคุตตรนิกาย
เอกนิบาต ว่าได้แก่ ต้นโพธิ์ ๑ มารดาพระราहुล ๑ ขุมทรัพย์ทั้งสิ้น ๑
ช้างพระที่นั่ง ๑ ม้ากัณฐกะ ๑ นายฉันทะ ๑ พระกาฬทายี ๑ เข้าใจว่า
ตามอรรถกถา อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต นี้จะถูกต้อง เพราะเมื่อเป็น
พระพุทธเจ้าแล้ว พระอานนท์ยังเป็นกุมารอยู่

ขุมทรัพย์ทั้งสี่นั้นมีรายละเอียดเพิ่มเติมว่า ขุมหนึ่งลึก ๑ คาวุต ขุมหนึ่งลึกกึ่งโยชน์ ขุมหนึ่งลึก ๓ คาวุต ขุมหนึ่งลึก ๑ โยชน์ (ตามที่พระนางพิมพาแนะนำให้พระราหุลทูลขอขุมทรัพย์ทั้งสี่นั้น หมายถึงขุมทรัพย์ดังกล่าวนี้)

คำว่าขุมทรัพย์หรือบางแห่งว่าขุมทองนั้น ท่านผู้รู้ว่าหมายถึงเหมืองแร่คล้ายทอง ไม่ใช่ทองคำแท้ กล่าวไว้เพื่อเป็นที่สังเกต

ถ้ากล่าวตามพุทธประวัติ พระสิทธัตถะก็มีพระชนมายุเท่ากับพระนางพิมพา

ส่วนพระนางพิมพา หรือที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่าเจ้าหญิงยโสธราพิมพานั้น เข้าใจว่าจะเรียกรวมกับพระนามของพระนางยโสธรา (อัคคมเหสีพระเจ้าชนาธิปราชแห่งกรุงเทวทหะ) หรืออย่างไรไม่ทราบเจตนาของผู้ใช้ กล่าวไว้พอเป็นที่สังเกต

กล่าวเฉพาะพระนางพิมพาที่เรียกขานกันทั่วไป เป็นพระราชธิดาของพระเจ้าสุปปพุทธะหรือสุปรพุทธะ ซึ่งประสูติแต่พระนางอมิตา (พระชนิษฐาของพระเจ้าสุทโธทนะ) และว่ายังมีน้องอีก ๒ พระองค์คือพระเทวทัตและพระนางปชาบดีโคตมี

เจ้าชายสิทธัตถะทรงม้ากัณฐกะเสด็จออกบวชและทรงปลงพระเมาลี
จิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถวัดบางระโง่ง จังหวัดนนทบุรี

แต่จากการค้นคว้าของอาจารย์บุญ แสงฉาย อดีตเปรียญ ๖ วัดอนงคาราม กล่าวว่า พระเทวทัตเป็นพระราชโอรสของพระเจ้าสุปปพุทธะจริง แต่ต่างพระมารดากับพระนางพิมพา โดยอ้างถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า เมื่อครั้งพระเทวทัตทำสังฆเภท พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระสารีบุตรผู้เขียนเห็นเป็นหลักฐานอย่างหนึ่งจึงขอเก็บความมาเล่าต่อ

เรื่องมีอยู่ว่า ขณะที่พระพุทธเจ้ากำลังแสดงธรรมอยู่ในท่ามกลางประชาชน มีพระราชอาเป็นประธาน พระเทวทัตได้ลุกขึ้นยืนแล้วห่มผ้าลดไหล่ลงข้างหนึ่ง ประณมมือไปทางพระพุทธเจ้าแล้วกราบทูลว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า บัดนี้พระองค์ทรงพระชราแล้ว อย่าได้มีความขวนขวายเลย จงอยู่ให้สบายเถิด จงมอบพระภิกษุสงฆ์ให้ข้าพระองค์ ข้าพระองค์จะปกครองภิกษุสงฆ์เอง”

เมื่อพระพุทธองค์ได้ทรงฟังดังนั้น จึงตรัสว่า “อย่าเลยเทวทัต เธออย่าพอใจที่จะปกครองภิกษุสงฆ์เลย”

แม้พระพุทธองค์จะทรงห้ามเช่นนั้นแล้ว พระเทวทัตก็หาฟังไม่ ยังกราบทูลยืนยันอยู่เช่นนั้นอีก พระพุทธองค์ก็ตรัสห้ามอีกเป็นครั้งที่สองครั้งที่สาม และในครั้งที่สามได้ตรัสเพิ่มเติมอีกว่า “เทวทัตจงฟัง แม้แต่สารีบุตร โมคคัลลาน์ เรายังไม่มอบภิกษุสงฆ์ให้ แล้วเธอมีดีอะไร เธอเป็นเสมียนดังข้ากศพ เป็นผู้กินน้ำลายตัวเอง จะให้ปกครองภิกษุสงฆ์ทั้งหลายได้อย่างไร”

เมื่อพระเทวทัตได้ฟังพระพุทธเจ้าดำรัสดังนั้นก็โกรธ หาวว่า พระพุทธเจ้ามากล่าวว่าตนกินน้ำลายตัวเอง แล้วยกย่องพระสารีบุตรพระโมคคัลลาน์ ก็มีความน้อยใจ เรื่องนี้ทำให้เกิดความเจ็บแค้นพระพุทธองค์เป็นอันมาก

ต่อจากนั้นพระพุทธองค์มีพระดำรัสสั่งภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุ

ทั้งหลาย ต่อไปนี้ขอให้สงฆ์จงทำปกาสนียกรรมแก่พระเทวทัตในกรุงราชคฤห์ว่า เมื่อก่อนนี้พระเทวทัตมีความประพฤติปกตಿಯ่างหนึ่ง บัดนี้มีความประพฤติอีกอย่างหนึ่ง ฉะนั้นเมื่อพระเทวทัตทำสิ่งใดด้วยกาย วาจา และสิ่งนั้นพระพุทฺธ พระธรรม หรือพระสงฆ์ไม่เห็นด้วย เห็นแต่พระเทวทัตเพียงฝ่ายเดียวแล้วอย่าฟังทำตาม”

เมื่อมีพระดำรัสดังนั้นแล้ว จึงตรัสสั่งพระสารีบุตรว่า “สารีบุตร เธอจงประกาศในกรุงราชคฤห์ ให้คนทราบถึงความประพฤติตามที่เรากล่าวมานั้น”

พระสารีบุตรเถรเจ้าจึงกราบทูลว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อก่อนข้าพระองค์ได้สรรเสริญพระเทวทัตในกรุงราชคฤห์ว่า บุตรของนางโคธีเป็นผู้มีฤทธิ์มาก บุตรของนางโคธีเป็นผู้มีอำนาจมาก มาบัดนี้ข้าพระองค์จะประกาศว่า พระเทวทัตผู้เป็นบุตรของนางโคธีในกรุงราชคฤห์นี้ได้อย่างไร พระเจ้าข้า”

กล่าวโดยสรุป พระสารีบุตรเคยกล่าวสรรเสริญพระเทวทัตไว้มาแล้ว และภายหลังจะให้กลับติเตียนได้อย่างไร จะมีทำให้คนทั้งหลายเห็นว่าพระสารีบุตรพูดไม่อยู่กับร่องกับรอยหรืออย่างไร ทำความลำบากให้แก่พระสารีบุตรเป็นอันมาก ถ้าพูดตามพระดำรัส คนทั้งหลายไม่ทราบเรื่องก็จะว่าพระสารีบุตรเป็นคนกลับกลอก เมื่อก่อนว่าดี บัดนี้ว่าไม่ดี ความเสียหายก็จะเกิดแก่พระสารีบุตร พูดอะไรก็จะมีใครเชื่อถืออีกต่อไป

เมื่อพระสารีบุตรคิดเห็นดังกล่าวแล้ว จึงทูลถามพระพุทธองค์ว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อก่อนข้าพระองค์ได้สรรเสริญพระเทวทัตไว้ที่กรุงราชคฤห์เป็นอันมากกว่า พระเทวทัตผู้เป็นบุตรของนางโคธีเป็นผู้มีฤทธิ์มาก มีอำนาจมาก ครั้นมาบัดนี้ข้าพระองค์กลับจะประกาศว่าพระเทวทัตว่าไม่ดีในกรุงราชคฤห์ได้อย่างไร พระเจ้าข้า”

พระพุทธรองค์ทรงตระหนักถึงความลำบากใจของพระสารีบุตร ก็ตรัสตอบทันทีว่า “สารีบุตร คำสรรเสริญที่เธอได้สรรเสริญพระเทวทัตในกรุงราชคฤห์ว่า พระเทวทัตผู้เป็นบุตรนางโคธีเป็นผู้มีฤทธิ์มาก มีอำนาจมากนั้น เป็นคำสรรเสริญตามเป็นจริงมิใช่หรือ”

พระสารีบุตรทูลตอบว่า “เป็นจริงเช่นนั้นพระเจ้าข้า”

พระพุทธรองค์จึงตรัสว่า “ถ้าอย่างนั้น เธอจงประกาศเรื่องของพระเทวทัตในกรุงราชคฤห์ต่อไปตามเดิม เพราะเมื่อก่อนพระเทวทัตเป็นอย่างนั้นจริง แต่มาคราวหลังนี้พระเทวทัตมีความคิดจิตใจเปลี่ยนไปจากเดิมแล้ว”

คือมีจิตใจกำเริบถึงกับอยากปกครองพระสงฆ์แทนพระพุทธรองค์ เพราะฉะนั้นคำที่พระพุทธรองค์ตรัสสั่งให้ประกาศว่าเมื่อก่อนพระเทวทัตมีปกติอย่างหนึ่ง บัดนี้มีปกติอีกอย่างหนึ่งนั้นก็เป็นความจริงอย่างนั้น

กล่าวโดยสรุป เมื่อพระสารีบุตรหรือใครๆ พูดยตามความจริงอย่างนี้แล้วจะมีข้อเสียหาอย่างไร พระสารีบุตรได้ฟังพระพุทธรดำรัสอธิบายเหตุผลดังนั้น ก็ทูลรับว่าจะกระทำตามพระพุทธรดำรัส หายข้องใจ

ที่ยกเรื่องนี้มากล่าว มีความประสงค์เพื่อจะอ้างว่า พระเทวทัตเป็นพระราชโอรสของพระเจ้าสุปปพุทธะ แต่ต่างมารดากับพระนางพิมพา คือพระเทวทัตเป็นบุตรของนางโคธี

นางโคธีนี้น่าจะเป็นพระมเหสีรองหรือพระสนมเอกอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งในพุทธประวัติกล่าวไว้ไม่ชัดเจน ทำให้เกิดปัญหา ขอท่านผู้รู้ได้นำไปศึกษาค้นคว้าต่อ ผู้เขียนนำมากล่าวไว้พอเป็นที่สังเกต

นอกจากการทูลขอปกครองพระสงฆ์แล้ว ยังมีเรื่องที่พระเทวทัตต้องการจะหาเหตุให้คนเห็นว่าพระพุทธรเจ้าไม่เคร่งครัด เรื่องมีอยู่ว่า วัน

หนึ่งพระเทวทัตไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พูลขอให้ภิกษุทุกคนต้องถือวัตร ๕ ประการคือ อรัญญิกเสนาสน์ (อยู่ในป่า) ๑ บิณฑบาต ๑ บังสุกุล ๑ รุกขมูล (อยู่ตามโคนต้นไม้) ๑ งดไม่กินเนื้อสัตว์ ๑ ทั้ง ๕ อย่างนี้ให้ถือตลอดชีวิต เลิกไม่ได้ แสดงว่าคณะของพระเทวทัตมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติดีกว่าพระสงฆ์อื่นๆ

พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธ มีพระดำรัสตอบว่า “ไม่ควรบังคับอย่างนั้น ตามแต่ใครจะปฏิบัติได้โดยศรัทธาจะดีกว่า”

เมื่อพระเทวทัตไม่สมปรารถนาอีกก็โกรธ เพียวพูดกล่าวหาว่า พระพุทธองค์ปฏิบัติไม่เคร่งครัด สู้พระเทวทัตไม่ได้ แล้วประกาศชักชวนว่าผู้ใดใครจะพ้นทุกข์ อยู่เป็นสุข ให้ไปอยู่กับพระเทวทัต

คำโฆษณาชวนเชื่อของพระเทวทัตทำให้พระภิกษุชาวใหม่ที่ไม่ทราบความจริงหลงเชื่อ ก็ปฏิบัติตาม มีจำนวนมากถึง ๕๐๐ รูป ชาวบ้านชาวเมืองที่หลงเชื่อไม่ได้คิดให้รอบคอบ ก็คิดว่าพระเทวทัตเคร่งครัด ก็ถวายอาหารบิณฑบาต

ครั้งนั้นปรากฏว่าวัชชีบุตรที่บวชใหม่ทั้ง ๕๐๐ รูป ได้พากันแยกออกจากหมู่สงฆ์ทั้งปวง พระเทวทัตก็พาภิกษุเหล่านั้นไปอยู่บนเขาคยาสีสะ

คยาสี่ละ สถานที่ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงอาทิตตปริยายสูตรแก่ชฎิล ๑,๐๐๓ รูป
จนสำเร็จพระอรหันต์ทั้งหมด

๒

เทวทัตบรรพชา

ในเรื่องพระเวทที่ตทำสังฆเภท มีปัญหาถามว่าใครเป็นคนบวชให้ตามหลักฐานกล่าวว่าพระพุทธรองค์ทรงบวชให้พร้อมกับพระภัททิยะ พระอนนฺทุทระ พระอนนทฺ พระภคฺค พระกิมพิละ และพระอุบาลี

ปัญหาจึงมีต่อไปว่า พระพุทธรองค์ไม่ทรงทราบหรือว่าพระเวทที่ตทำสังฆเภท ต้องตกนรกอยู่ตลอด ๑ กัลป์

เรื่องนี้ต้องตอบตามคำของพระนาคเสนซึ่งตอบคำถามของพระยามิลินท์ (ตามหนังสือ มิลินทปัญหา) พระนาคเสนรู้ศิลปศาสตร์ ๑๘ ประการ รวมทั้งพุทธศาสตร์เป็น ๑๙ ประการ

พระนาคเสนนั้นเดิมเป็นเทพบุตร พระอินทร์เชิญลงมาเกิดในมนุษย์โลกมีชื่อว่านาคเสน ได้อุปสมบทในสำนักพระโพนธเรเจ้า จึงเรียกกันว่า “พระนาคเสน” ได้เจริญพระสมณธรรมทั้งกลางวันและกลางคืน ในที่สุดก็ได้สำเร็จพระอรหันต์ (กล่าวไว้อย่างนี้ เพียงเท่านั้นก่อน เพื่อจะได้เล่าเรื่องพระเวทที่ตต่อไป) ใน มิลินทปัญหา กล่าวว่า

การทำสังฆเภทนั้น คฤหัสถ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ภิกษุณี สามเณรี ทำไม่ได้เลย ทำได้เฉพาะพระภิกษุผู้ผู้อยู่ในเสมาร่วมเดียวกันกับพระสงฆ์เท่านั้น ข้อที่ว่าพระเวทที่ตจักไปตกนรกอยู่หลายแสนกัลป์นั้น คือถ้าพระเวทที่ตไม่ได้บรรพชาในพระพุทธานุศาสนาก็จักเป็นมิชฉาติฐิ อันมีโทษหนักกว่าสังฆเภท เพราะมิชฉาติฐินั้นต้องตกนรกอยู่หลายแสนกัลป์ ยิ่งเป็นอัจฉนตมิชฉาติฐิด้วยแล้ว ก็ยิ่งไม่มีกำหนดว่าจะพ้นจากนรกเมื่อใด จักเป็นหลักตออยู่ในนรกหากกำหนดมิได้ คำว่าพระเวทที่ตทำสังฆเภทแล้วไปตกนรกอยู่ตลอด ๑ กัลป์นั้น หมายถึงอันตรกัลป์ คือกัลป์ในระหว่างกัลป์ใหญ่เท่านั้น ไม่ใช่หมายตลอดกัลป์ใหญ่ คือกัลป์หนึ่งๆ แบ่งเป็น ๖๔ อันตรกัลป์

คำตอบของพระนาคเสนทำให้เราได้เข้าใจเรื่องการตกรรทของพระเทวทัตได้ดีขึ้น และเข้าใจเรื่องสังฆเภทว่าทำได้เฉพาะพระภิกษุที่อยู่ในเขตสีมาเดียวกันเท่านั้น ถ้ากล่าวตามนี้ก็จะเห็นว่าพระพุทธเจ้าได้ช่วยพระเทวทัตมิให้ตกรรทใหญ่

ในหนังสือ *มิลินทปัญหา* ยังกล่าวสืบไปว่า พระยามิลินท์ได้ถามพระนาคเสนต่อไปว่า “พระเทวทัตบวชแล้ว จึงทำสังฆเภทได้ เพราะคุณุสถหรือภิกษุณี นางสิกขมานา สามเณร สามเณรี ทำสังฆเภทไม่ได้ ทำได้แต่เฉพาะพระภิกษุ ผู้ยังเป็นภิกษุอยู่ตามปกติยังร่วมกับสงฆ์ได้อยู่ในสีมาอันเดียวกันกับสงฆ์เท่านั้น”

พระนาคเสนตอบว่า “ถูกต้องนั้นมหาบพิตร พระเทวทัตบวชแล้วจึงทำสังฆเภทได้”

พระยามิลินท์จึงถามสืบไปว่า “ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ผู้ทำสังฆเภทได้รับกรรมอย่างไร”

พระนาคเสน “ขอถวายพระพร ผู้ทำสังฆเภทต้องตกรรทอยู่ตลอด ๑ กัลป์”

พระยามิลินท์ “ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า พระตถาคตเจ้าทรงทราบหรือไม่ว่า พระเทวทัตบวชแล้วจะทำสังฆเภท แล้วจักไปตกรรทอยู่ตลอด กัลป์”

พระนาคเสน “ขอถวายพระพร ทรงทราบ”

พระยามิลินท์ “ข้าแต่พระนาคเสน ถ้าทรงทราบคำที่ว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้มีพระกรุณา แสงหาประโยชน์โปรดสรรพสัตว์ทั้งหลายนั้นก็ผิดไป ถ้าไม่ทรงทราบ พระพุทธเจ้าก็ไม่ใช่พระสัพพัญญู ปัญหานี้เป็นอุกโตโกฏีมี ๒ แ่ง ได้มาถึงพระผู้เป็นเจ้าแล้ว ขอพระผู้เป็นเจ้า

จกแก้ไขให้สิ้นสงสัย พระภิกษุที่มีความรู้ดังพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าในภายหน้าโน้น
จักหาได้ยาก ขอพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าจงแสดงกำลังปัญญาของพระผู้เป็นเจ้าของ
ไว้”

พระนาคเสน “ขอถวายพระพร พระตถาคตเจ้าเป็นผู้มีพระกรุณา
จริง เป็นพระสัพพัญญูจริง เป็นพระสัพพทัสสาวิเห็นทุกสิ่ง เมื่อพระ
สัพพัญญูทรงเล็งดูคติของพระเทวทัตด้วยพระสัพพัญญุตญาณอัน
ประกอบด้วยพระกรุณาก็ได้ทรงเห็นว่า พระเทวทัตถ้าเป็นคฤหัสถ์ก็จัก
ทำบาปกรรมอันจักให้ไปตกนรก เกิดเป็นเปรต อสุรกาย ดิรัจฉานหลายกัลป์
และทรงทราบว่าการของพระเทวทัตจักไม่มีที่สิ้นสุด แต่เมื่อบรรพชา
แล้วก็จักทำกรรมเพียงให้ตกนรกอยู่ ๑ กัลป์เท่านั้น ซ้ำแล้วชุบชีวิตให้
เพราะให้ทุกข์ก่อนแล้ว จึงให้สุขต่อภายหลัง ฯลฯ”

กล่าวไว้พอให้ทราบและคลายความสงสัยของบางคนที่ว่าเหตุใด
พระพุทธเจ้าจึงไม่ช่วยพระเทวทัต ถ้าต้องการทราบละเอียดพิสดาร ฟัง
อ่านจาก มลिनทปัญหา และความพิสดารในบทที่ ๔ ซึ่งว่าด้วยพยากรณ์
พระเทวทัตต่อไปในตอนหน้า

แต่เพื่อให้ทราบถึงความประพัตติของพระเทวทัต ก็จะได้เล่าถึง
การกระทำที่ทำให้พระสงฆ์แตกแยก ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ต่อไปก่อน

นอกจากนี้พระเทวทัตได้เริ่มประพัตติสังฆเภททำสงฆ์ให้แตกแยก
คือไม่ลงอุโบสถสังฆกรรม เมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบก็โปรดให้หา
พระเทวทัตมาเฝ้าตรัสถาม ก็ทูลรับว่าเป็นความจริง จึงทรงห้ามปรามว่า
“เทวทัตอย่าทำเช่นนั้นเลย อันสังฆเภทนี้เป็นครุกรรมอย่างหนัก”

แต่พระเทวทัตก็หาเชื่อฟังไม่

ครั้นอยู่มาวันหนึ่งพระเทวทัตพบพระอนนทขณะเข้าไปบิณฑบาต

ในเมืองราชคฤห์ จึงกล่าวกับพระอานนท์ว่า “ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เราจะทำอุโบสถสังฆกรรม แต่ตามเฉพาะพวกของเราเท่านั้น ไม่รวมกับพวกอื่น”

คำของพระเทวทัตเท่ากับประกาศเลิกคบกับพระพุทธเจ้า ไม่ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธองค์ พระอานนท์เมื่อได้ทราบความคิดของพระเทวทัตเช่นนั้น จึงนำความไปกราบทูลให้พระพุทธองค์ทรงทราบ ก็บังเกิดธรรมสังเวชตรัสว่า “กรรมชั่วไม่เป็นประโยชน์แก่ตน บุคคลทำได้ด้วยง่าย กรรมดีอันเป็นประโยชน์ กรรมนั้นบุคคลทำได้ด้วยยากยิ่งนัก กรรมดีที่เป็นกุศล บุคคลที่เป็นนักปราชญ์อาจทำได้ง่าย”

ครั้นในวันลงอุโบสถต่อมา พระเทวทัตได้นำภิกษุซึ่งเป็นพวกของตนเข้าไปในโบสถ์พร้อมด้วยภิกษุทั้งหลายแล้วกล่าวว่า “วัตถุทั้งห้านี้ ควรแก่ภิกษุรูปใด (คือใครจะถือแบบนี้) ก็ให้ภิกษุรูปนั้นจงจับสลาก (เป็นการนับคะแนนหรือเครื่องหมายแสดงความสมัครใจ)”

บรรดาวัชชีบุตรที่บวชใหม่ ๕๐๐ รูป ก็พากันจับสลากแล้วแยกออกจากหมู่สงฆ์ทั้งปวง พระเทวทัตก็พาภิกษุเหล่านั้นเดินทางไปสู่คยาสีสะซึ่งอยู่ใกล้กรุงราชคฤห์

ความจริงแล้วการกระทำของพระเทวทัตไม่ได้ทำตามลำพัง แต่มีคฤหิกรูปหนึ่งร่วมด้วย เรียกว่า “พระโกกาลิก” (บางแห่งว่าเป็นศิษย์ผู้ใหญ่) และพระโกกาลิกผู้นี้เองที่ทำให้พระเทวทัตกระอักเลือด เรื่องมีอยู่ว่า เมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบว่าพระเทวทัตพาพระสงฆ์วัชชี ๕๐๐ รูปไปอยู่ที่คยาสีสะ จึงโปรดให้พระสารีบุตรและพระโมคคัลลาน์ไปตามพระอัครสาวกทั้งสองไปแสดงธรรมแก่พระสงฆ์วัชชีจนสำเร็จเป็นพระอรหันต์กลับไปเฝ้าพระพุทธเจ้า

เมื่อพระโกกาลิกทราบเรื่องจึงมีความโกรธมาก ได้กล่าวแก่พระเทวทัตว่า “ลูกขึ้นเถิด บัดนี้พระสารีบุตรกับพระโมคคัลลาน์มาพาเอากิษุบริษัทของเราไปหมดแล้ว มัวแต่นอนหลับอยู่ แต่เดิมเราเคยกล่าวกับท่านว่าอย่าไปวิสาสะกับพระสารีบุตรและพระโมคคัลลาน์ แต่ท่านไม่เชื่อฟังเรา จึงได้เกิดเหตุเช่นนั้นขึ้น”

พูดแล้วก็ยกเท้าขึ้นกระทุ้งยอดดอกพระเทวทัต ได้รับความเจ็บปวดอย่างสาหัส ถึงกับอาเจียนเป็นโลหิต พระเทวทัตก็อาพาธหนัก ถึงกับลุกยืนไม่ได้นานถึง ๙ เดือน

นี่แลผลแห่งการคบคนชั่ว

เมื่อพระเทวทัตพากิษุบริษัทไปอยู่ที่คยาสี่สະแล้ว พระพุทธองค์ทรงทราบก็ให้พระอัครสาวกทั้งสองไปตามเอากลับมา พระโมคคัลลาน์ พระสารีบุตร ก็ไปสู่คยาสี่สະดังได้เล่ามาแล้วในหนังสือ *ตามรอยพุทธประวัติ* จึงไม่ขอเล่าซ้ำ

มีอีกเรื่องหนึ่งซึ่งคนชอบถามคือเรื่องที่พระพุทธเจ้าถูกสะกิดหินที่พระเทวทัตกลิ้งลงมามีหมายจะทำลายชีวิตพระพุทธองค์ ว่าทำไมจึงไม่ทรงแสดงอิทธิฤทธิ์ป้องกัน เรื่องนี้เกินสติปัญญาผู้เขียนที่จะตอบ และคำถามนี้พระยามิลินท์ได้เคยถามพระนาคเสนมาแล้ว จึงขอนำคำตอบของพระนาคเสนมาเผยแพร่ต่อไปจะเป็นการดีกว่า

พระยามิลินท์ได้ตรัสถามพระนาคเสนว่า “มีคำกล่าวว่าเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จดำเนินไปบนพื้นปฐพีในเวลาใด พื้นปฐพีอันไม่มีจิตวิญญาณก็ทำอาการเหมือนมีจิตวิญญาณ คือที่ต่ำก็สูงขึ้น ที่สูงก็ต่ำลง แต่มีกล่าวไว้อีกว่าสะกิดศิลาได้กระเด็นมาถูกพระบาทของพระผู้มีพระภาคเจ้า เหตุไรสะกิดศิลาที่กระเด็นมานั้น จึงไม่กระเด็นกลับไปให้

เหมือนของที่มีจิตวิญญาณ ถ้าคำว่าเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จไปบนแผ่นดินในทิศใด แผ่นดินในที่นั้น ที่ต่ำก็สูง ที่สูงก็ต่ำ เหมือนมีจิตวิญญาณจริงแล้ว ข้อที่ว่าสะกิดศิลากระเด็นมาถูกพระบาทก็ผิดไป ถ้าข้อว่าสะกิดศิลากระเด็นมาถูกพระบาทนั้นถูก ข้อว่าแผ่นดินอันไม่มีจิตวิญญาณที่แสดงอาการสูงต่ำเหมือนมีจิตวิญญาณก็ผิด ปัญหานี้เป็นอุกโตโกฏี เป็นปัญหาหลักยังรู้ได้ยากมาถึงพระผู้เป็นเจ้าแล้ว”

พระนาคเสนตอบว่า “ถวายพระพร จริงทั้งสองอย่าง แต่สะกิดศิลานั้นไม่ได้กระเด็นมาตามธรรมดาของตน ตกลงมาด้วยการกระทำของพระเทพทัตต่างหาก พระเทพทัตได้อาฆาตต่อสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้ามาหลายแสนชาติแล้ว พระเทพทัตคิดว่าจักให้ก้อนศิลาทกทับพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงได้กลิ้งก้อนศิลาใหญ่โตเท่าเรือนยอดลงมาด้วยกำลังเครื่องยนต์ ขณะนั้นได้มีก้อนศิลาสองก้อนได้ผุดขึ้นจากพื้นดินมารับก้อนศิลานั้นไว้ ก้อนศิลานั้นถูกกระแทบ ก้อนศิลาสองก้อนนั้นก็แตกกระจายไป สะกิดศิลาก้อนหนึ่งจึงได้ตกไปถูกพระบาทของพระผู้มีพระภาคเจ้า”

พระยามิลินท์ “ข้าแต่พระนาคเสน ก้อนศิลาสองก้อนนั้นได้รับก้อนศิลานั้นไว้แล้ว ก็ควรจะรับสะกิดศิลาไว้ด้วย”

พระนาคเสนทูลว่า “รับไว้แล้วมหาบพิตร แต่ว่าสะกิดศิลามีมาก บางสะกิดก็รับไว้ไม่หมดจึงได้ตกกระเด็นไป (เปรียบดัง) นมสดหรือน้ำมันเปรียง น้ำอ้อย น้ำผึ้ง เนยใส น้ำมัน เนื้อหมี เนื้อสัตว์ต่างๆ ที่บุคคลกำไว้ในมือเส็ดหลุดไหลออกไปตามช่องนิ้วมือมีฉันใด สะกิดศิลาที่เส็ดหลุดไปจากการรับไว้แห่งศิลาสองก้อนก็มีฉันนั้น ก้อนที่เส็ดหลุดไปก็ได้ไปตกถูกพระบาทของพระพุทธเจ้า ข้อนี้เปรียบอีกอย่างหนึ่งก็เหมือนกับทรายละเอียดที่บุคคลกำไว้ แล้วลุดตอออกตามช่องนิ้วมือฉะนั้น หรืออีกอย่างหนึ่งเปรียบเหมือนกำข้าวที่บุคคลรับไว้ด้วยปาก ตกร่วงไปจาก

ปากก็มีฉันทันนั้น ฯลฯ ขอถวายพระพร ถ้าสะกิดศิลาอันนั้นไม่แตกไปจากก้อน ศิลาใหญ่ทั้งสองที่ผุดขึ้นรับนั้น ก็จะได้รับสะกิดศิลาอันนั้นไว้ได้”

เรื่องนี้นำมากล่าวไว้พอให้ทราบเหตุผล ผู้ที่สงสัยเมื่ออ่านแล้ว คงจะพอเข้าใจ ผู้เขียนนำมารวมไว้เพื่อความสะดวกในการศึกษาและแก้ไขข้อสงสัยดังกล่าว

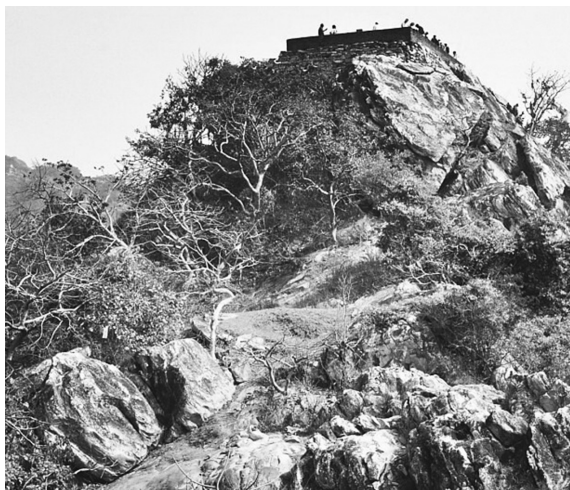
แต่เรื่องดังกล่าวยังไม่ตลอด จึงขอเล่าเสริมต่ออีกเล็กน้อย ต้องขออภัยเพราะผู้เขียนเขียนในขณะที่สุขภาพไม่ปกติ บางทีมานึกได้ ภายหลังก็เขียนเพิ่ม คงไม่ทำให้เกิดความรำคาญเป็นแน่ และเข้าใจว่า ยังไม่มีใครเขียนถึง

ในตอนต้นได้กล่าวถึงพระเทวทัตกลิ้งหินให้ทับพระพุทธเจ้าไว้ บางท่านอาจลืมไปแล้วจึงนำมาเล่ารวมไว้อีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ผู้ที่ไม่เคยอ่านได้ทราบเรื่องของพระเทวทัตชัดเจนมากขึ้น แต่จะเล่าสรุปเพียงสั้นๆ เพราะได้เล่าไว้ในบทที่ ๒ มากแล้ว

เขาคิชฌกูฏ ยอดเขาคือพระมูลคันธกุฏี ที่ประทับของพระพุทธเจ้า

พระเทวทัตรู้ว่าพระศาสดาเสด็จลงจากเขาคิซณภูมิทุกวัน วันหนึ่งสบโอกาสได้ลอบขึ้นไปบนเขาคิซณภูมิ เมื่อเห็นพระศาสดาเสด็จกลับขึ้นมาบนเขาก็ผลึกหินก้อนใหญ่ลงมามีหมายจะให้ทับพระศาสดา แต่ด้วยพระบารมีจึงมีแต่เพียงเศษหินไปกระทบพระบาท (ดูเรื่องพิสดารในตอนต้นบทที่ ๒) ทำให้ห้อพระโลหิต ในเรื่องสัตตนิคัมพชาดกเล่าว่า ในครั้งนั้นมีพระภิกษุมาเฝ้าเยี่ยมเยียนกันมาก ทรงเห็นว่าที่คับแคบ จึงโปรดให้พญพระองคขึ้นคานหามไปยังถ้ำมัททกุจฉิ และหมอสวีกโกมารภักจีได้มาประกอบโอสถพอกฝ่าพระบาทเพื่อระงับความเจ็บปวด ปรากฏว่าแผลแห้งหายในชั่วเวลาคืนหนึ่ง เรื่องเทวทัตทำร้ายพระศาสดาครั้งนี้มีเรื่องกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกว่าได้ตรัสเล่าว่าเป็นกรรมเก่าของพระองค์ คือในกาลก่อน “เราได้ฆ่าน้องชายต่างมารดาเพราะเหตุแห่งทรัพย์ ได้ผลก้นองตกลงในช่องเขาแล้วเอาหินทุ่ม ด้วยผลแห่งกรรมนั้น เทวทัตจึงเอาหินกลิ้งลงมาจะให้ทับเราและสะกิดหินมาถูก้นหัวแม่เท้าดังที่เห็น”

บริเวณที่พระเทวทัตคิดทำร้ายพระพุทธเจ้า
โดยการรัดก้อนหินลงมาจากยอดเขาคิซณภูมิ

ความพยาบาทของพระเทวทัตยังไม่จบสิ้น ยังมีเรื่องใหญ่อีกเรื่องหนึ่ง และเข้าใจว่าจะเป็นเรื่องสุดท้ายที่ทำให้ประชาชนเห็นความชั่วอย่างชัดเจน ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป